

JAARLIJKS CONGRES – TRAUMASENSITIEF WERKEN – 2^E EDITIE

6 juni 2019
Jaarbeurs, Utrecht

Het jaarlijks congres traumasensitief werken is in 2019 op zowel hulpverlening als onderwijs gericht.

Want zowel in het onderwijs als in de hulpverlening kom je kinderen en jeugdigen tegen die ingrijpende ervaringen hebben meegemaakt en daar dagelijks de schadelijke gevolgen van ondervinden.

Na de succesvolle eerste editie van dit congres is op basis van de nieuwste inzichten weer een interessant vervolgprogramma samengesteld, waarbij kennis wordt gedeeld en concrete handreikingen worden gegeven aan professionals werkzaam in de praktijk.

In het ochtenddeel staan ervaren sprekers uit wetenschap en praktijk stil bij thema's die ten grondslag liggen aan traumasensitief werken: Hoe herken je psychotrauma bij kinderen en jeugdigen en wat is de relatie met hechting? Wat weten we van 'hoogsensitief werken' bij trauma en PTSS? Wat is bekend over traumasensitief opvoeden binnen de gezins- of groepscontext?

Na dit interessante plenaire programma volgen in de middag twee deelsessierondes, waarin je als deelnemer tweemaal een keuze kunt maken uit twee deelsessies. Zo kun je de inhoud volgen die het meest aansluit op jouw werksituatie.

Tijdens deze verdiepingssessies wordt ingegaan op traumasensitief opvoeden van pleegkinderen, traumasensitief werken met niet-westerse mensen en de werking van het KINGS-model als middel voor traumasensitief werken met hulpvragers met een LVB. Ben je werkzaam in het onderwijs, dan zijn de principes van traumasensitief lesgeven wellicht interessant. Hoe zou je in de rol van leerkracht anders kunnen kijken naar 'probleem' gedrag van (al dan niet getraumatiseerde) kinderen in je klas?

Doelgroep

Dit congres is gericht op hbo- en academisch opgeleide professionals die binnen de hulpverlening of het onderwijs werken met kinderen en jeugdigen die een ingrijpende gebeurtenis hebben meegemaakt.

Leerdoelen

- Traumasensitief werken en de relatie met hechting;

- Het verschil tussen hoogsensitiviteit en hooggevoeligheid in relatie tot trauma en traumasensitief werken;
- Traumasensitief opvoeden binnen de gezins- of groepscontext;
- Het KINGS-model als hulpmiddel bij traumasensitief werken bij hulpvragers met een LVB;
- Traumasensitief opvoeden van pleegkinderen;
- Traumasensitief werken met niet-westerse hulpvragers en/of vluchtelingen;
- Principes van traumasensitief lesgeven en het anders kijken naar 'probleem' gedrag.

Programma

09.15 uur Registratie en ontvangst

10.00 uur Opening door de dagvoorzitter Dr. Guido van de Luitgaarden

10.15 uur Prof. Dr. Marrie Bekker [Universiteit van Tilburg] - Traumasensitief werken en de relatie met hechting

11.00 uur Prof. Dr. Elke van Hoof [Universiteit Brussel] - Hoogsensitiviteit of hooggevoelig? En de impact voor trauma en traumasensitief werken

11.45 uur Pauze

12.15 uur Arno Derikx [Rubicon Jeugdzorg] - Traumasensitief opvoeden

13.00 uur Lunch

Deelsessies

14.00 uur Deelsessie 1

1A Dr. Liesbet Mevissen [Accare] - KINGS-LVB

1B Eline Engelhart [Pleegzorg Academie] - Sensitief opvoeden van pleegkinderen

15.00 uur Pauze

15.30 uur Deelsessie 2

2A Prof. Dr. Frank Kortmann [Radboud Universiteit] - Traumasensitief werken met niet-westerse hulpvragers

2B Anton Horeweg, M Sen [Kind en Onderwijs] - Traumasensitief lesgeven

16.30 uur Afsluiting

Sprekers en hun bijdrage

Prof. Dr. Marrie Bekker

Bijdrage: Trauma en hechting

Marrie studeerde klinische psychologie aan de Universiteit van Amsterdam en promoveerde op de relatie tussen autonomie, gender, en angst- en eetstoornissen. Zij is hoogleraar Klinische Psychologie bij het Departement Ontwikkelings-, Klinische en Cross-culturele Psychologie van de Universiteit van Tilburg. Marrie is GZ-psycholoog, voorzitter van de Kerngroep van het OnderzoeksPlatform GGZ & Diversiteit, lid van de Adviesraad Migrantenjeugd en Jeugd-GGZ, Gezondheidsraad, lid van de Raad van Toezicht van de RINO Noord-Holland. Haar huidige onderzoeksonderwerpen zijn hechting, emotieregulatie en psychopathologie.

In deze inleidende presentatie legt Marrie de focus op trauma in relatie met hechting. Wat weten we uit wetenschappelijk onderzoek en wat betekent dit voor de praktijk teneinde sensitiviteit te ontwikkelen voor de behoefte van het getraumatiseerde kind?

Prof. Dr. Elke Van Hoof

Bijdrage: Hoogsensitiviteit of hooggevoelig? Impact voor trauma en traumasensitief werken.

Elke is klinisch psycholoog met specialisaties in psychodiagnostiek, trauma, stress en burnout. Ze is gecertificeerd EMDR-practitioner, biofeedbacktrainer en coach, en expert in non-verbale interventies. Elke is professor aan de Vrije Universiteit Brussel en daarnaast werkzaam als klinisch psycholoog in de eerstelijns hulpverlening. Zij zetelt in verschillende commissies zoals De Hoge Gezondheidsraad en de Psychologencommissie.

Hoogsensitiviteit is een begrip dat winst aan aandacht en belang binnen de psychologie. Wat is hoogsensitiviteit en wat is het verschil met hooggevoeligheid? Na de conceptualisatie en vaststelling/differentiaaldiagnostiek, worden enkele casussen gebruikt om behandeling, aanpak en werkhervatting bij personen met hoogsensitiviteit en trauma, te beschrijven.

Arno Derikx

Bijdrage: Traumasensitief opvoeden

Arno is gedragswetenschapper bij Rubicon Jeugdzorg. Hij is contextueel en systemisch opgeleid en is gespecialiseerd in de begeleiding van professionals binnen diverse hulpverleningsvormen waaronder ambulante- en residentiële pleegzorg. Daarnaast is Arno werkzaam bij Plinthos, een Trauma en (problematische) Gehechtheidscentrum behorende tot de Mutsaersstichting.

Arno neemt in de derde en laatste plenaire presentatie het systemische aspect van traumasensitief werken binnen de gezins- of groepscontext onder de loep. Wat verstaan we onder traumasensitief opvoeden en hoe geven we dit in de praktijk gestalte? Sensitief zijn voor de signalen van de ander is slechts een stap van het proces. Reflectief sensitief zijn voor de eigen innerlijke signalen en processen moet hier onlosmakelijk op volgen als tweede stap. Vervolgens zijn innerlijke regulatie vaardigheden nodig om daarna responsief de verbinding met de ander weer aan te gaan.

Dr. Liesbeth Mevissen

Bijdrage: KINGS-LVB Intensieve klinische gezins-traumabehandeling

Liesbeth is orthopedagoog generalist, klinisch psycholoog en EMDR supervisor. Zij is gepromoveerd op onderzoek naar diagnostiek en behandeling van PTSS bij mensen met een verstandelijke beperking. Liesbeth is als behandelaar en onderzoeker verbonden aan Accare, van waaruit zij binnenkort de overstap maakt naar Pluryn, een instelling voor gehandicaptenzorg, jeugdzorg en GGZ. Zij heeft jarenlange ervaring in de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking en/of autisme en doceert en publiceert over trauma- en stressorgerelateerde stoornissen bij deze doelgroep. Liesbeth promoveerde in februari 2017 aan de Universiteit van Amsterdam op haar proefschrift "Assessment and treatment of posttraumatic stress disorder in individuals with intellectual disabilities". Dit proefschrift is genomineerd voor de Jan van Dijk Award.

Mensen met een LVB hebben een verhoogd risico op blootstelling aan potentieel traumatische gebeurtenissen en het ontwikkelen van een PTSS. Dat geldt in hoge mate voor fysiek en seksueel misbruik. Als behandeling uitblijft kan dat leiden tot ongezonde gezinssystemen die zich kenmerken door onder andere werkloosheid, gezondheidsproblemen en uithuisplaatsing van kinderen, overgaand van generatie op generatie. Als er wél aandacht is voor de behandeling van PTSS slaagt ambulante behandeling van getraumatiseerde gezinsleden vaak niet vanwege de complexiteit van de problematiek en de organisatie van de hulpverlening. KINGS-LVB is een interventie die intensieve klinische traumabehandeling van ouders en kinderen combineert met traumasensitieve opvoedondersteuning. KINGS-LVB lijkt de negatieve spiraal te kunnen doorbreken.

De methodiek wordt aan de hand van een casus geïllustreerd en de deelnemers nemen kennis van de resultaten van N=1 onderzoek naar de effectiviteit van KINGS-LVB bij gezinnen waar sprake is van (dreigende) uithuisplaatsing van kinderen als gevolg van chronische traumatisering van gezinsleden.

Eline Engelhart

Bijdrage: Traumasensitief opvoeden van pleegkinderen: opvoeden met vallen en opstaan.

Eline is eigenaar van Pleegzorg Advies Nederland, ervaringsdeskundig pleegouder en gespecialiseerd in complexe samenwerkingsvraagstukken binnen pleegzorg. Zij geeft al jaren training, coaching en advies op het gebied van samenwerken, transformatieve communicatie en traumasensitief opvoeden aan pleegouders, gezinshuisouders, pleegzorgprofessionals, uithuisgeplaatste kinderen en hun ouders. Eline is auteur van het pleegzorghandboek voor opvoeders en professionals De Pleegwijzer en publiceerde diverse praktische kennisboeken voor opvoeders over de pleegzorgpraktijk. Daarnaast ontwikkelde zij onlinetrainingen en hulpinstrumenten om de samenwerking tussen de verschillende pleegzorgbetrokkenen makkelijker te maken, waaronder coachingskaarten Blikopeners voor opvoeders, dialoogkaarten pleegzorg en De TRAP.

Veel pleeggezinnen krijgen te maken met kinderen die in hun jonge leventje (vaak meerdere) traumatiserende ervaringen hebben meegemaakt. Zij konden daarbij niet rekenen op opvoeders die hen steunden, beschermden en hielpen. Deze kinderen voelen zich daardoor bijna altijd angstig en zijn hyperalert. En dat heeft zijn uitwerking in hun gedrag. 'Klassieke' opvoedvaardigheden werken niet, of zelfs averecht, op het gedrag van deze kinderen. Maar wat dan wel? In deze deelsessie gaat Eline in op het herkennen van trauma-gerelateerd gedrag en de invloed van het opvallende gedrag op het pleeggezin. In haar bijdrage geeft zij praktische handvatten om een getraumatiseerd pleegkind de best mogelijke herstel- en ontwikkelkansen te bieden.

Prof. Dr. Frank Kortmann

Bijdrage: Traumasensitief werken met niet westerse hulpvragers en/of vluchtelingen

Frank studeerde geneeskunde en volgde aansluitend de opleiding tot psychiater. Hij werkte onder andere als wetenschappelijk hoofdmedewerker bij de afdeling Psychiatrie aan de Rijksuniversiteit Groningen en was associate professor aan de Ethiopia University (Addis Ababa). Hij was zes jaren algemeen directeur en geneesheer-directeur van Pro Persona, waarna hij werd benoemd tot hoogleraar en afdelingshoofd Psychiatrie in het Radboudumc. Vanwege zijn ervaring als docent en praktiserend psychiater in veel niet-westerse landen, droeg Frank in belangrijke mate bij aan de transculturele psychiatrie in Nederland. Momenteel is hij ook werkzaam als psychotherapeut voor allochtone tbs-ers in de Pompekliniek te Nijmegen.

Voor psychologische en psychiatrische hulp aan getraumatiseerde hulpvragers bestaan goede protocollen en richtlijnen. Hulpvragers vragen echter niet zo zeer om een geprotocolleerde behandeling, maar om 'zorg op maat': een behandeling, afgestemd op hun persoonlijke omstandigheden, opvattingen en waarden, te geven door een hulpverlener in wie zij vertrouwen hebben: traumasensitief. Wanneer deze getraumatiseerde hulpzoekenden uit een niet westerse cultuur komen, zoals veel vluchtelingen en asielzoekers, moeten twee barrières worden genomen. Cultuurverschil vraagt van de hulpverlener sowieso extra aandacht om te komen tot een vertrouwenwekkende relatie. Onbekend maakt immers onbemind. Eerdere traumatische ervaringen vergroot de kans op

wantrouwen van de cliënt nog extra. Deze presentatie richt zich op de competenties die nodig zijn in de interculturele hulpverlening aan getraumatiseerde mensen.

Anton Horeweg M SEN

Bijdrage: Traumasensitief lesgeven

Anton is gedragsspecialist (M SEN) en ruim dertig jaar leraar in het basisonderwijs. Daarnaast is hij lerarenopleider / coach en auteur van de handboeken Gedragsproblemen in de klas in het basisonderwijs en van Gedragsproblemen in de klas in het voortgezet onderwijs. Deze boeken zijn verplichte literatuur bij een groot aantal lerarenopleidingen. In 2018 verscheen zijn onderwijsboek De traumasensitieve school. Anton is ook auteur van de website www.gedragsproblemenindeklas.nl Hij heeft zitting in Expertteams Project Leer-Kracht (NCOJ) en Kenniscentrum Kinder- en Jeugdpsychiatrie (KC-KJP). Daarnaast is hij veelgevraagd spreker op scholen en congressen.

Kinderen met trauma vertonen vaak opstandig, afwerend of teruggetrokken gedrag. Als je via de cognitieve route ('gewoon' belonen en straf geven) probeert het gedrag te sturen, blijkt dat niet of nauwelijks te werken. Als je kunt kijken met een 'traumabril' en een lange adem hebt, kun je als leraar voor deze kinderen een 'betekenisvolle andere' worden. In deze praktijkgerichte deelsessie neemt Anton de deelnemers in vogelvlucht mee door de traumasensitieve school.

Dr. Guido van de Luitgaarden

Bijdrage: Dagvoorzitter

Guido is opgeleid als sociaal-pedagogisch hulpverlener en werkte in die hoedanigheid onder meer in het sociaal-cultureel werk. Hij was gedurende 16 jaar als senior onderzoeker en docent werkzaam bij Zuyd Hogeschool, lectoraat Sociale Integratie. Guido promoveerde aan de University of Salford (VK) op een proefschrift over oordeels- en besluitvorming bij vermoedens van kindermishandeling. Sinds 2006 is hij verbonden aan het Euregionaal Congresburo en het Centrum voor Educatie en Supervisie. Daarnaast is hij echtgenoot en (pleeg)vader. Ook is hij voorzitter van de Raad van Toezicht van het Steunpunt Mantelzorg Zuid.